

Тюхтій М.П., д.е.н., професор
Запорізька державна інженерна академія
Голомб В.В., к.е.н., доцент
Запорізька державна інженерна академія
Садовська Ю.І., магістрант
Запорізька державна інженерна академія

ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЄС

Тюхтій М.П., Голомб В.В., Садовська Ю.І. Досвід функціонування інфраструктурної підтримки підприємництва в ЄС. У статті розглянуто європейський досвід функціонування інфраструктурної підтримки підприємництва. Наведено деякі державні структури, котрі відповідають за підтримку МСП. Визначено важливу роль бізнес-інкубаторів в ефективному розвитку МСП. Виявлено роль МСП в економіці країн ЄС. Виділено основні напрями розвитку інфраструктурної підтримки МСП в Україні на основі європейського досвіду.

Ключові слова: підприємництво, інфраструктурна підтримка, бізнес-інкубатор, інноваційний координаційний центр, програма розвитку.

Тюхтий М.П., Голомб В.В., Садовская Ю.И. Опыт функционирования инфраструктурной поддержки предпринимательства в ЕС. В статье рассмотрен европейский опыт функционирования инфраструктурной поддержки предпринимательства. Приведены некоторые государственные структуры, отвечающие за поддержку МСП. Определена важная роль бизнес-инкубаторов в эффективном развитии МСП. Выявлена роль МСП в экономике стран ЕС. Выделены основные направления развития инфраструктурной поддержки МСП в Украине на основе европейского опыта.

Ключевые слова: предпринимательство, инфраструктурная поддержка, бизнес-инкубатор, инновационный координационный центр, программа развития.

Tiukhtii M.P., Holomb V.V., Sadovska Yu.I. Experience of functioning of infrastructure support of entrepreneurship in the EU. In the article with the European experience of the functioning of infrastructure support of entrepreneurship is reviewed. Some state structures responsible for SME support are given. The role of business incubators in the effective development of SMEs has been identified. The role of SMEs in the economy of the EU countries has been identified. The main directions of development of infrastructure of SME support in Ukraine based on European experience are highlighted.

Key words: entrepreneurship, infrastructure support, business incubator, innovation relay center, development program.

Постановка проблеми. Сьогодні підприємництво являє собою основу національної економіки, оскільки виступає чинником економічного зростання та зайнятості. Успішний розвиток малого та середнього підприємництва (МСП), досягнутий у багатьох економічно розвинутих країнах світу, став можливим за одночасного поєднання ефективного державного регулювання, високого рівня самоорганізації МСП і розвинутої інфраструктури підприємництва. Зважаючи на важливість розвитку МСП, багато урядів розробляють спеціальні програми підтримки та заходи політики, спрямовані на створення та розвиток національного сектору МСП, на надання підтримки МСП у реалізації їхнього потенціалу та їх розвитку та, як наслідок, економічного зростання країни. Саме тому виникає необхідність у дослідженні та вивченні досвіду функціонування інфраструктурної підтримки підприємництва інших країн. В умовах євроінтеграції України актуаль-

ним є дослідження саме європейського досвіду для подальшого його використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку підприємництва та його інфраструктурної підтримки в Україні та за кордоном висвітлено в працях Ю.О. Ольвінської, Е.І. Карпова, С.М. Черненко, І.Г. Бабеця, Н.В. Багашова, Р.Л. Навроцького та ін.

У багатьох статтях було розглянуто загальний світовий досвід інфраструктурної підтримки підприємництва та їх особливості. Для України нині є актуальним дослідження саме європейського досвіду щодо підтримки МСП, який досліджено не повною мірою.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду функціонування інфраструктурної підтримки підприємництва в ЄС, можливостей його використання в Україні.

Виклад основних результатів. МСП (переважно малі підприємства) швидко реагують на будь-

які зміни бізнес-середовища та найбільше страждають від надмірного обтяження бюрократією. Малі підприємства значно сприяють соціальному і регіональному розвитку, оскільки є прикладом ініціативності та дієвості. За даними Конференції Об'єднаних Націй із торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), у більшості країн світу питома вага суб'єктів МСП у загальній кількості суб'єктів підприємництва досягає 90%, а іноді перевищує 95%. Так, у країнах ЄС суб'єкти малого та середнього підприємництва становлять 99,8%, у США – понад 90%, в Японії – 99% [1]. Незважаючи на те що в Україні сектор МСП сягає 99,9% [2], значну частку економіки займають великі підприємства, що здебільшого негативно впливає на здатність МСП функціонувати, зростати, виробляти товари та надавати послуги на конкурентних засадах.

Більшість країн розпочала розвиток МСП досить давно. У Німеччині вже тривалий час діє федеральна програма «Акціонерний капітал», а також успішно розвивається інфраструктура підтримки малого бізнесу (транспорт, мережі, технологічні центри, дослідні інститути, консультаційні пункти при Палаті промисловості і торгівлі, комісії зі стимулювання технологічного трансферу, що діють спільно з вищими навчальними закладами), що позитивно впливає на темпи зростання венчурних малих підприємств і розвиток інноваційного малого бізнесу на регіональному рівні (до 250–400 підприємств щорічно) [3, с. 45]. Великобританія, котра довгий час надавала перевагу великим підприємствам, МСП почала підтримувати набагато пізніше від інших економічно розвинутих країн. Поштовою для розвитку малого ризикового підприємництва стало ослаблення регулювання сфери НДДКР, проведене урядом М. Тетчер в 90-ті роки минулого століття. Після ліквідації монопольного права Британської технологічної групи на комерційну реалізацію результатів НДДКР відкрилася можливість самостійного створення компаній для розроблення передових технологій та отримання коштів від їх використання. Це стало потужним стимулом для розвитку ризикових проектів і стрімкого зростання числа венчурних підприємств [3, с. 43].

Сьогодні у Словаччині за допомогу МСП відповідає «Народне агентство з розвитку малого та середнього підприємництва» із центром у Братиславі. Його діяльність пов'язана з удосконаленням законодавства, допомогою підприємцям в отриманні кредитів і гарантій на них. У співпраці з німецькими партнерами агентство організовує стажування, освітні та тренінгові курси, галузево орієнтовані консультації і підтримує виникнення субдогвірної біржі. Ще одним партнером агентства є Австрія. Їх співпраця пов'язана з підвищенням рівня консультацій нових регіональних консультативних та інформаційних центрів, а також із допомогою під час утілення програм розвитку для МСП, особливо

на основі узагальнених інформацій із податкових декларацій [4, с. 244].

Серед різноманітних сучасних форм інноваційних структур у країнах ЄС успішно функціонують інноваційні координаційні центри (центри трансферу технологій) – Innovation Relay Centre (IRC), які забезпечують ефективну комунікацію у сфері трансферу нових знань та технологій не лише між національними суб'єктами ринку інновацій, а й поза межами країни, формуючи мережеву структуру наднаціонального характеру. Останнє має велике значення як для налагоджування міжрегіональних зв'язків у сфері науково-технологічного та інноваційного співробітництва, так і в контексті поглиблення інтеграції в європейський дослідницький простір. Інноваційні координаційні центри надають національним підприємствам широкий спектр послуг, зокрема:

- підтримку місцевих галузей промисловості;
- пошук надійних партнерів, використовуючи європейську мережу інноваційних центрів;
- розповсюдженням інноваційних ідей у Європі;
- допомогу у налагодженні трансферу технологій між місцевими суб'єктами господарювання [5].

Необхідно також відзначити успішне функціонування європейських бізнес-інкубаторів. Так, у Фінляндії наявність значної кількості бізнес-інкубаторів забезпечила стабільне економічне зростання країни. При цьому бізнес-інкубатори стали не лише ефективним механізмом створення нових промислових підприємств, а й одним із ключових центрів консолідації зусиль різних суб'єктів (підприємств, університетів тощо) для активізації інноваційної діяльності. Фінські фахівці на власному практичному досвіді переконалися, що бізнес-інкубатори є дуже ефективним інструментом створення нових фірм та робочих місць, а також розширення співпраці між підприємствами й навчальними закладами.

У Швеції нараховується близько 80-ти бізнес-інкубаторів. Шведський досвід демонструє бізнес-інкубатори як ефективний інструмент розвитку бізнес-середовища промислових підприємств, місце генерування й упровадження інноваційних ідей на базі великих компаній. У країні набула активного поширення така форма ділового інкубування, як «внутрішній» інкубатор, який створюється великими підприємствами для стимулювання нових ідей, інновацій, розроблення й упровадження внутрішніх бізнес-проектів. Це сприяє розвитку духу підприємства серед працівників підприємства й підвищує рівень внутрішньої інноваційної діяльності та конкурентоспроможності підприємства-сателіта. Окремі проекти можуть реалізовуватися в рамках великого підприємства, проте більшість новостворених фірм відокремлюється від нього, особливо коли бізнес-проект не пов'язаний із головним напрямом діяльності великого підприємства. Стимулювання державою комерціалізації інноваційних наукових

розробок дослідників та науковців зі збереженням за ними права інтелектуальної власності є особливістю фінської та шведської моделей бізнес-інкубування.

В Італії бізнес-інкубатори виконують функції центрів зайнятості, середовищ упровадження інноваційних ідей, підтримки малого бізнесу, джерел новітніх технологічних розробок. Малі інноваційні підприємства Італії, що є вихідцями бізнес-інкубаторів, забезпечують діяльність великих промислових корпорацій у частині інновацій. Найбільшим італійським бізнес-інкубатором вважається ВІС Liguria, основними напрямками функціонування якого є: розвиток регіону Лігурії, підтримка стартапів і розширення бізнес-проектів, управління проектами, підтримка трансферу технологій і підприємництва із залученням науковців Генуезького університету. ВІС Liguria входить до складу європейської мережі підтримки інноваційного підприємництва EBN, що нараховує понад 200 центрів у Європі. Бізнес-інкубатор «Лігурія» надає три види послуг: логістичну, консультаційну та фінансову допомогу (у частині залучення іноземних інвестицій співпрацює з національною агенцією Invitalia) [6, с. 61–62].

Технологічні парки країн Європейського Союзу фінансуються переважно за рахунок коштів місцевого або державного значення. Наприклад, у Великобританії ця частка досягає 62%, у Німеччині – 78%, у Франції – 74%, Голландії – 70%. Найбільш успішно діючим технопарком Франції вважається «Мец-2000», який було створено в 1983 р. У ньому діють близько 160 компаній, зокрема Daewoo, Bosch, IBM. Бюджет технопарку становить 400 млн. грн. Створення спеціальних економічних зон утворює платформу для залучення іноземних коштів на території країни [7, с. 107].

Європейські МСП приносять до 75% доданої вартості в економіку (рис. 1).

Одним із найбільших даних показник має Естонія (73,7%). Більше 60% доданої вартості приносять МСП Італії, Португалії, Нідерландів та Болгарії. В Україні питома вага в доданій вартості малого і середнього підприємництва у 2014 р. досягла 56,9% [9], але при цьому спостерігаються диспропорції між кількістю та показниками малого і середнього підприємництва.

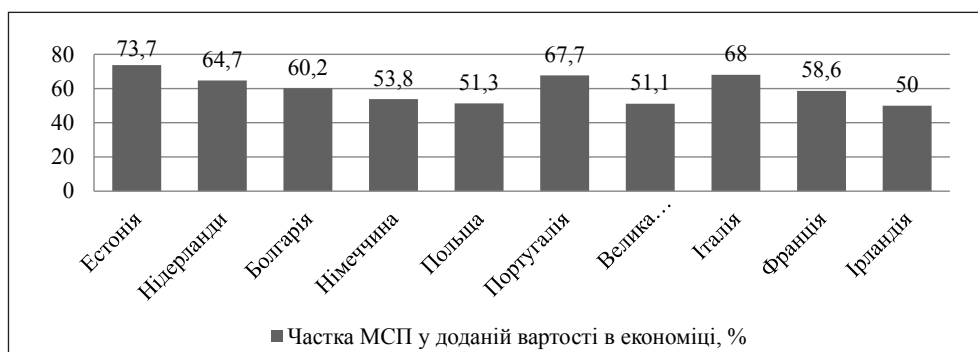

Рис. 1. Частка МСП у доданій вартості економік європейських країн [8, с. 5]

Також слід зазначити, що МСП європейських країн займаються переважно експортною діяльністю – до 96% МСП є експортерами з часткою до 65% у експорті країни (в Україні частка МСП в експорті не перевищує 15%). Досягненню таких результатів сприяли різноманітні програми розвитку експорту МСП, які допомагають вирішити такі завдання:

- підвищення обізнаності;
- доступ до високоцінної інформації;
- освітні програми для персоналу;
- підтримка фінансових потреб інтернаціоналізації;
- розвиток мереж МСП;
- підтримка інтернаціоналізації торгівлі послугами;
- використання інтернаціоналізації для підвищення конкурентоспроможності;
- індивідуальна підтримка (пошук клієнтів, партнерів, оцінка конкурентоспроможності);
- транскордонне співробітництво.

Особливістю таких програм, є те що вони можуть вирішувати одразу декілька завдань. Фінансування таких програм здійснюється за рахунок національних урядів, спільного фінансування зі структурними фондами ЄС та проектами підтримки [8, с. 22–24].

Наприклад, уряд Ірландії реалізує програму «Перший політ» (First flight), що спрямована на надання допомоги МСП з оцінки та розвитку ключових навичок щодо управління ризиками, часом і витратами, пов'язаними з виходом на міжнародні ринки. Крім того, потім компанія отримує один чи декілька видів підтримки від Enterprise Ireland (державної організації, відповідальної за вихід підприємств Ірландії на зарубіжні ринки та розвиток ірландських підприємств на зарубіжних ринках). Цільова аудиторія: ірландські компанії, що тільки збираються експортувати, або експортери на ранніх стадіях з обсягом експортної торгівлі в межах 30 тис. євро [8, с. 24]. Завдяки цьому Ірландія займає одне з провідних місць в Європі за часткою МСП в експорті (88,5%), а частка експорту у ВВП країни сягає 107% [8, с. 5].

Висновки. МСП є основою економічного зростання та стабільності економіки. Досвід умов роз-

витку європейських МСП є дуже важливим для України, адже використавши всі успішні програми розвитку та оминувши перешкоди та помилки інших країн, країна отримає фундамент для поліпшення розвитку МСП. Уряду країни необхідно передусім удосконалити нормативно-правову базу, знизити бюрократизацію, запровадити спрощену систему оподаткування та обліку, створити сприятливі умови для започаткування та здійснення підприєм-

ницької діяльності тощо. Для цього можна залучити європейських фахівців, які зможуть надати як теоретичну, так і практичну допомогу. В країні також можна розвивати програми розвитку на базі ірландської, які б посилили державну підтримку МСП. Окрім того, в умовах стрімкого інноваційного розвитку бізнес-інкубатори можуть отримати більшу роль у розвитку українських МСП, як інкубатори Швеції, Фінляндії чи Італії.

Список літератури:

1. Ольвінська Ю.О. Особливості державного регулювання малого підприємництва у країнах світу / Ю.О. Ольвінська // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2951/3/Особливості%20державного%20регулювання%20малого%20підприємництва%20у%20країнах%20світу.pdf>.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Карпова Е.И. Анализ зарубежного опыта государственной поддержки малого бизнеса / Е.И. Карпова, Л.И. Чубарева // Економіка і організація управління. – 2009. – Вип. 6. – С. 39–49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://r.donnu.ru:8080/jspui/bitstream/123456789/925/1/05%20-%20Ek%206-2009.pdf>.
4. Зарубіжний досвід розвитку малого підприємництва в контексті інноваційного розвитку економіки / С.М. Черненко // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 45. – С. 243–252 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/67085/34-Chernenko.pdf>.
5. Бабець І.Г. Обґрунтування напрямів розвитку інноваційного підприємництва з урахуванням світового досвіду / І.Г. Бабець, Ю.В. Поляков, О.А. Мокій // Аналітична записка до секретаріату Президента України від 21.07.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/September/10.htm>.
6. Багашова Н.В. Бізнес-інкубатори: світовий й вітчизняний досвід створення і функціонування / Н.В. Багашова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 11. – Ч. 1. – С. 60–63 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ej.kherson.ua/journal/economic_11/14.pdf.
7. Навроцький Р.Л. Зарубіжний досвід формування розвитку інноваційної інфраструктури / Р.Л. Навроцький // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bses.in.ua/journals/2017/14_2017/24.pdf.
8. Політика сприяння експорту МСП в Україні / Проект для обговорення на круглому столі «Політика сприяння експорту МСП в Україні» 29 березня 2016 р. – К., 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2016/LEV/KrinitSyn_SME_Export_Promotion.pdf.
9. Романська О. Аналіз статистичних показників розвитку підприємництва в Україні у 2015 році / О. Романська // Аналітика. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://platforma-msb.org/analiz-statystychnyh-pokaznykiv-rozvytku-pidpryemnytstva-v-ukrayini-u-2015-rotsi/>.